

**Homo
Digitalis**

Παράλου 12, 118 54 Αθήνα
info@homodigitalis.gr

Αθήνα, 09.03.2020

ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Προς: Τον Υπουργό Ψηφιακής Διακυβέρνησης, κ. Κυριάκο Πιερρακάκη

Θέμα: «Ανοιχτή επιστολή για τις προτεινόμενες αναθεωρήσεις αναφορικά με τα Άρθρα 6 και 8 του προτεινόμενου Ευρωπαϊκού Κανονισμού για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες (ePrivacy Regulation)»

Αξιότιμε Κύριε Υπουργέ,

Στις 21 Φεβρουαρίου 2020, η Κροατική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ δημοσίευσε ένα κείμενο με προτεινόμενες αναθεωρήσεις αναφορικά με τα Άρθρα 6 και 8 του προτεινόμενου ευρωπαϊκού κανονισμού για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες (ePrivacy Regulation).¹ Έπειτα, και συγκεκριμένα στις 6 Μαρτίου, η Κροατική Προεδρία προέβη σε περισσότερες αλλαγές που αφορούσαν κυρίως το Άρθρο 2 του προτεινόμενου κανονισμού, ενώ δημοσίευσε το τελικό κείμενο του τελευταίου όπως αυτό έχει πλέον διαμορφωθεί.²

Στο πλαίσιο των προτεινόμενων αναθεωρήσεων η Ομάδα «Τηλεπικοινωνίες και Κοινωνία της Πληροφορίας» του Συμβουλίου της ΕΕ θα συναντηθεί στις 12 Μαρτίου 2020 προκειμένου να συζητήσει λεπτομερώς τις προτεινόμενες αναθεωρήσεις και το σύνολο των άρθρων του προτεινόμενου κανονισμού.

Η Homo Digitalis, αναγνωρίζοντας ότι το Συμβούλιο δεν έχει υιοθετήσει προτεινόμενο κείμενο έπειτα από σχεδόν τρία χρόνια από τότε που η Επιτροπή παρουσίασε την

¹ Κροατική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council concerning the respect for private life and the protection of personal data in electronic communications and repealing Directive 2002/58/EC (Regulation on Privacy and Electronic Communications), 21.02.2020, Διαθέσιμο εδώ: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5979-2020-INIT/en/pdf>

² Κροατική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council concerning the respect for private life and the protection of personal data in electronic communications and repealing Directive 2002/58/EC (Regulation on Privacy and Electronic Communications), 06.03.2020, Διαθέσιμο εδώ: https://www.parlament.gv.at/PAKT/EU/XXVII/EU/01/51/EU_15125/imfname_10966469.pdf

πρόταση της, χαιρετίζει τις προσπάθειες της Κροατικής Προεδρίας. Θεωρούμε ότι είναι πολύ σημαντικό να υπάρξουν βήματα προόδου προκειμένου το κείμενο να τεθεί επιτέλους ενώπιον τριμερών διαπραγματεύσεων.

Ωστόσο, με τη παρούσα επιστολή θα επιθυμούσαμε να σας εκφράσουμε ορισμένους σοβαρούς προβληματισμούς αναφορικά με τις προτεινόμενες αναθεωρήσεις.

Έπειτα από μια δεκαετία ενοχλητικών και πολλές φορές αναπόδραστων δηλώσεων για τη χρήση cookies, οι τροποποιήσεις που προωθούνται από την κροατική προεδρία βάζουν τέλος στην υποχρεωτικότητα της συγκατάθεσης του χρήστη. Ανοίγει, έτσι, η πόρτα για μονομερείς ενέργειες από διαδικτυακούς διαφημιστές/trackers ικανούς να επικαλεστούν έννομο συμφέρον. Περιέργως, η εν λόγω τροποποίηση έρχεται σε μια περίοδο όπου κυρίαρχοι πάροχοι διαδικτυακών υπηρεσιών στην παγκόσμια αγορά, έχουν διαδοχικά προχωρήσει στην εγκατάλειψη οργανωτικών μοντέλων που βασίζονται στη χρήση cookies. Πρόσφατα μάλιστα, η Google το πρόγραμμα περιήγησης της οποίας (Google Chrome) διατηρεί περίπου το 60% της διαδικτυακής κυκλοφορίας παγκοσμίως, ανακοίνωσε ότι θα απαγορέψει την εγκατάσταση third-party cookies στο Google Chrome, μια εξέλιξη που αναμένεται να αλλάξει άρδην τα δεδομένα της ψηφιακής διαφήμισης.³

Η εν λόγω πρόταση για τροποποίηση των άρθρων 6 και 8 του προτεινόμενου ευρωπαϊκού κανονισμού για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες δημιουργεί σοβαρούς λόγους ανησυχίας. Πρωτίστως, αναγνωρίζοντας το έννομο συμφέρον του παρόχου ως νομική βάση για την εγκατάσταση και επεξεργασία cookies και με δεδομένο ότι το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 47 του προοιμίου του Γενικού Κανονισμού για την προστασία προσωπικών δεδομένων αναγνωρίζει τους σκοπούς άμεσης εμπορικής προώθησης (direct marketing) ως πιθανό έννομο συμφέρον, η νέα πρόταση δείχνει να νομιμοποιεί τη στοχευμένη διαφήμιση χωρίς τη συγκατάθεση του χρήστη. Ωστόσο, περιέργως, η ίδια πρόταση παρά το γεγονός ότι δείχνει να νομιμοποιεί όπως προαναφέρθηκε εκ της πλαγίας οδού μια πρακτική με δυσανάλογα βάρη για τον χρήστη, την ίδια στιγμή προβλέπει στην πρόταση για τα νέα άρθρα 6B-1e) και 8-1g) ότι το έννομο συμφέρον δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως νόμιμη βάση στις περιπτώσεις εκείνες που επιχειρείται ο προσδιορισμός των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του χρήστη ή η δημιουργία 'προσωπικού προφίλ' του χρήστη. Συγκεκριμένα:

Article 6B-1e): *"The end-user's interests shall be deemed to override the interests of the electronic communications service or network provider if the provider uses the electronic communications metadata to determine the nature and characteristics of the end-user or to build an individual profile of the end-user"*.

Article 8-1g): *"[...]The end-user's interests shall be deemed to override the interests of the service provider where the end-user is a child or where the service provider processes, stores or collects the information to determine the nature and characteristics of the end-user or to build an individual profile of the end-user or the processing, storage or collection of the*

³ Ενδεικτικά: Alex Barker, 'Cookie apocalypse' forces profound changes in online advertising, Financial Times, διαθέσιμο εδώ: <https://www.ft.com/content/169079b2-3ba1-11ea-b84f-a62c46f39bc2>

information by the service provider contains special categories of personal data as referred to in Article 9(1) of Regulation(EU) 2016/679”.

Εύλογα λοιπόν γεννάται η απορία: ποιες είναι οι περιπτώσεις εκείνες όπου οι πάροχοι διαδικτυακών διαφημιστικών υπηρεσιών έχουν έννομο συμφέρον να χρησιμοποιούν direct marketing τεχνικές άνευ συγκατάθεσης του χρήστη, χωρίς την ίδια στιγμή να δημιουργούν ένα προσωπικό προφίλ του εν λόγω χρήστη (profiling); Υπάρχει, άραγε direct marketing, αποσυνδεδεμένο και ανεξάρτητο από το profiling; Και αν το έννομο συμφέρον τελικά με δεδομένη αυτή την εξαίρεση, δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη δημιουργία profile του χρήστη για διαφημιστικούς λόγους, τι ακριβώς αλλάζει στη σημερινή κατάσταση;

Δευτερευόντως, άρρηκτα συνδεδεμένο με τα ανωτέρω είναι οι προβλεπόμενες εξαιρέσεις στην απαγόρευση χρήσης της νόμιμης βάσης του έννομου συμφέροντος για τις περιπτώσεις εκείνες όπου επιχειρείται profiling του χρήστη. Και τα δύο προαναφερθέντα άρθρα, ακολουθούνται στις αμέσως επόμενες διατάξεις τους, από εξαιρέσεις. Οι τελευταίες δίνουν τη δυνατότητα στους παρόχους εκείνους που δημιουργούν προφίλ των χρηστών (πιθανότατα βασιζόμενοι στη συγκατάθεση των τελευταίων), να διαμοιράζονται τις πληροφορίες αυτές και τα προφίλ των χρηστών, αρκεί αυτό να γίνεται **ανώνυμα** (χρησιμοποιείται ο όρος “anonymous” και όχι ο όρος “anonymized”):

Article 6B-2: “Electronic communications metadata processed pursuant to paragraph 1(e) shall not be shared by the provider with any third party without prejudice to Article 6(3) unless it has been made anonymous”

Article 8-1a.: “Service providers using processing and storage capabilities of the end-user’s terminal equipment or collecting information from the end-user’s terminal equipment pursuant to paragraph 1(g) shall not share the information with any third party other than its processors, acting in accordance with Article 28 of Regulation (EU) 2016/679 mutatis mutandis, unless it has been made anonymous”.

Με αυτό τον τρόπο, το Συμβούλιο δείχνει να εντοπίζει τη λάθος λύση στο πρόβλημα καθώς η παραβίαση της ιδιωτικότητας των χρηστών από τη χρήση cookies ελάχιστη σύνδεση δείχνει να έχει με το νόμιμο όνομα των τελευταίων. Για να το εξηγήσουμε με ένα απλό παράδειγμα. Αν ο Χ πάροχος διαδικτυακών υπηρεσιών είναι σε θέση να γνωρίζει ή να μπορεί να συνάγει ανά πάσα στιγμή τον τόπο κατοικίας των χρηστών, την εθνικότητα τους, το σεξουαλικό τους προσανατολισμό, τα ενδιαφέροντα τους, τις πολιτικές πεποιθήσεις τους, τις αγοραστικές προτιμήσεις τους και την αγοραστική δύναμή τους, τις συνήθειες τους, τον συγγενικό και φιλικό κύκλο επαφών τους, και άλλα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους, έχει άραγε σημασία για την ιδιωτικότητά των εν λόγω χρηστών εάν αυτές οι πληροφορίες συνδέονται με το νόμιμο όνομα των χρηστών ή με ένα ψηφιακό, κρυπτογραφημένο αριθμό;⁴

⁴ Δείτε σχετικά: Neil Walker, The False Promise of Anonymity, διαθέσιμο εδώ : <https://datascience.codata.org/articles/10.5334/dsj-2017-024/> ; Rocher, L., Hendrickx, J.M. & de

Πέραν του προφανούς ρίσκου επαναταυτοποίησης των χρηστών ανά πάσα στιγμή με προσφυγή στα αναρίθμητα, καίτοι ανώνυμα, σημείων δεδομένων τους (data points), το αίσθημα της διαρκούς παρακολούθησης που βιώνουν οι χρήστες κατά τη χρήση του διαδικτύου δε δείχνει να μεταβάλλεται καθόλου από την απαλοιφή του νόμιμου ονόματος των τελευταίων.

Τρίτον, περιέργως οι προτεινόμενες προσθήκες στο προοίμιο της οδηγίας, κάνουν επανειλημμένα αναφορά στις θεμιτές προσδοκίες ('reasonable expectations') των χρηστών στην ιδιωτικότητα τους, αναγνωρίζοντας τις τελευταίες ως μέτρο για να προσδιοριστεί το έννομο συμφέρον ('legitimate interest') των παρόχων. Ενδεικτικά:

Recital 17b): *"The legitimate interests of an electronic communications network or service provider may provide a legal basis for processing of electronic communications metadata, provided that the interests or the fundamental rights and freedoms of the end-user are not overriding, taking into consideration **the reasonable expectations** of the end-user based on her or his relationship with the provider[...]"*.

Recital 21b): *"The legitimate interests of a service provider could provide a legal basis to use processing and storage capabilities of terminal equipment or to collect information from an end-user's terminal equipment, provided that such interests are not overridden by the interests or the fundamental rights and freedoms of the end-user, taking into consideration the **reasonable expectations of end-user** based on her or his relationship with the provider[...]"*.

Το ανωτέρω μέτρο των θεμιτών προσδοκιών έρχεται ωστόσο σε ευθεία αντίθεση με την ψηφιακή πραγματικότητα. Στον απόηχο της έρευνας του Pew Research Centre⁵ για τη σημασία της ιδιωτικότητας στο διαδίκτυο, σφυριλατήθηκε κυρίως στον ακαδημαϊκό χώρο η έννοια του digital resignation⁶ για να περιγράψει το αίσθημα παραίτησης που έχουν πολλοί χρήστες αναφορικά με την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων από τους αναρίθμητους παρόχους υπηρεσιών στο διαδίκτυο. Αν, λοιπόν, η έννοια της διαδικτυακής παραίτησης εκφράζει σημαντική μερίδα χρηστών, δημιουργούνται σοβαρές αμφιβολίες αναφορικά με το αν οι 'θεμιτές προσδοκίες' των τελευταίων αποτελούν το δικαιοπολιτικά ορθό μέτρο για να σταθμιστούν τα συμφέροντα τους με το έννομο συμφέρον των παρόχων.

Καταληκτικά, από τη στιγμή που: 1) η προτεινόμενη σειρά διατάξεων αναγνωρίζει έννομο συμφέρον στην εγκατάσταση και επεξεργασία cookies για σκοπούς direct marketing; 2) εισάγει την κίβδηλη προϋπόθεση της απαλοιφής του νόμιμου ονόματος του χρήστη για τον διαμοιρασμό πληροφοριών/cookies του χρήστη με τρίτους και 3)

Montjoye, Y. Estimating the success of re-identifications in incomplete datasets using generative models. *Nat Commun* **10**, 3069 (2019). <https://doi.org/10.1038/s41467-019-10933-3> ;

⁵ Rainie, Lee, Duggan, M. "Privacy and Information Sharing" Pew Research Center, Δεκέμβριος 2015. Διαθέσιμο εδώ: <http://www.pewinternet.org/2016/01/14/2016/Privacy-and-Information-Sharing/>

⁶ Ενδεικτικά: Draper, N. A., & Turow, J. (2019). The corporate cultivation of digital resignation. *New Media & Society*, 21(8), 1824–1839. <https://doi.org/10.1177/1461444819833331>

χρησιμοποιεί αμφιλεγόμενα μέτρα για τη στάθμιση των συμφερόντων χρήστη και παρόχων αξίζει να τεθεί προς απάντηση ένα μονάχα ερώτημα:

Ποιος επωφελείται τελικά από την προτεινόμενη τροποποίηση;

Σας καλούμε να ενισχύσετε με τη στάση σας την υιοθέτηση ενός κοινού προτεινόμενου κειμένου το οποίο θα ενισχύει τα δικαιώματα των χρηστών των ηλεκτρονικών επικοινωνιών εντός της ΕΕ. Η ΕΕ θα πρέπει να θέσει υψηλά τον πήχη προκειμένου οι χρήστες να απολαμβάνουν το υψηλότερο επίπεδο προστασίας για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες τους.

Με εκτίμηση,

Το Δ.Σ. της Homo Digitalis

Homo Digitalis

Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία
Παράλου 12 Αθήνα τ.κ. 11854
Α,Φ.Μ. 997028505. ΔΟΥ: ΣΤ' Αθηνών
info@homodigitalis.gr